

ปฏิรูปการศึกษาไทย เป็นเรื่องที่เหลวไหลและเลื่อนลอย

● นำเสนอเมื่อ 19 มี.ค. 2558

สุกรี เจริญสุข

การปฏิรูปการศึกษาของไทย เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมานานมากสำหรับสถาบันการศึกษาไทย ไม่ว่าจะมองในมิติใดก็กลายเป็นเรื่องที่ลมเหลวและเหลวไหลในทุกๆ มิติ มองเห็นว่าเป็นเรื่องที่ล้าหลัง เป็นเรื่องของความตอยพัฒนา เป็นเรื่องของการให้เสมือนบริหารการศึกษา เพราะว่ามีเสมือนเป็นใหญ่พยายามที่จะทำให้นักวิชาการกลายเป็นเสมือน ความเหลวไหลนำการศึกษาไปผูกกับประเพณีและพิธีกรรม การศึกษาไทยมีธรรมเนียมดำ มิติของการศึกษาที่สร้างคนให้เป็นขอทาน มิติของการวิ่งตามโลก "ตามเขาว่าแก่ง ทำเองว่าโง่" สรุปรวมๆ แล้วเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาไทยเป็นเรื่องที่เหลวไหลและเลื่อนลอย

สิ่งสำคัญก็คือ ผู้บริหารการศึกษาไม่รู้จักการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่รู้ว่าคุณภาพที่ดีนั้น จริงๆ แล้วเป็นอย่างไร เมื่อพูดถึงการปฏิรูปการศึกษา คนที่มีอำนาจกลับเป็นบุคคลที่ล้าหลัง อยู่ในโลกอดีต เชย ไม่มีรสนิยม ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาไทยจึงเป็นการสร้างปัญหา สร้างระเบียบมากกว่า เป็นการสร้างภาระต่อทุกคน และเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง พูดอีกทีก็จริง พูดอีกทีก็จริง ก็ไม่สามารถปฏิรูปได้สำเร็จ

ความล้าหลังของกระทรวงศึกษาธิการ มีตั้งแต่ความล้าหลังของคนที่ทำงานที่อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ ความล้าหลังของโครงสร้างกระทรวง ความล้าหลังของประเพณีและพิธีกรรม ความล้าหลังเรื่องวิถีชีวิตของคนในกระทรวง ความล้าหลังของความรู้เทคโนโลยี ในกระทรวง ความล้าหลังของสิ่งแวดล้อมทั้งในและรอบๆ กระทรวง และความล้าหลังของขั้นตอนในการทำงานของคนในกระทรวง เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาทั้งสิ้น

เมื่อเวลาผ่านไป การปฏิรูปการศึกษาก็กลายเป็นเรื่องที่เหลวไหลและเลื่อนลอย ไม่น่าเชื่อถือและไม่มีใครฟังอีกต่อไป

การศึกษาไทยเป็นเมืองขึ้นตะวันตก เป้าหมายของการศึกษาไทยคือเพื่อความสำเร็จ ความสำเร็จคือให้ได้อะไร "เรียนเพื่อหารวย" ความร่ำรวยก็คือกำไร และกำไรก็คือเงิน คนมีเงินได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ คนมีเงินทำอะไรก็ไม่น่าเกลียด ความจริงของการศึกษาไทย ศึกษาเพื่อหาความร่ำรวย แม้ทำโดยการเอาเปรียบคนอื่นก็ทำ ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน เมื่อมีเงินแล้วก็จะแสวงหาเกียรติ เมื่อได้เกียรติแล้วก็จะแสวงหาอำนาจ เมื่อคนได้เงิน ได้เกียรติ และได้อำนาจแล้ว ก็ถือว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต แมวาคคนที่อำนาจจะนั่งตายบนอำนาจก็ตาม

เมื่ออยากรวยเร็ว ก็ต้องจัดการศึกษาที่จะประสบความสำเร็จได้เร็วที่สุด ก็คือ "การซื้อความสำเร็จ" นำความสำเร็จมาใช้ ซื้อทั้งความรู้ ซื้อทั้งระบบ บางครั้งการศึกษาก็ไม่เหลือตัวตนอีกต่อไป

การศึกษาไทยจึงต้องปีนป่ายเพื่อไปอยู่ในที่สูงๆ ให้ได้ เพื่อให้อยู่เหนือคนอื่นๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะฉกฉวยโอกาสได้มาก ฉกฉวยทุกอย่างในชีวิต ทั้งเงิน เกียรติ และอำนาจ การใช้จ่ายเงินซื้ออำนาจ ซื้อความรู้ ซื้อเกียรติ วิธีการที่นิยมในซามักคือการซื้อความรู้ ไทยจึงตกเป็นเมืองขึ้นทางการศึกษา แมแต่ความฝันก็ยังฝันเป็นเมืองขึ้น

ปรัชญาการศึกษาไทย "ตามเขวว่าเก่ง ทำเองว่าโง่" เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของโอกาส "มือใครยาว สาวได้สาวเอา" คนที่มีโอกาสนั้นจะทำอะไรได้ง่ายกว่าและมากกว่า เมื่อคนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีจากประเทศมหาอำนาจ คนที่มีโอกาสเหล่านั้นก็จะนำโอกาสน้อยๆ มาให้กับเด็กไทยทั่วไป เด็กไทยได้รับการศึกษาแบบอาณานิคม โดยมีความรู้สึกที่อยู่เหนือกว่าผู้อื่นโดยธรรมชาติ คนที่ได้รับการศึกษาที่สูงส่งเหล่านั้นก็พยายามที่จะรักษาสภาพความเหนือกว่า จึงต้องขึ้นชมการศึกษาของมหาอำนาจ ขึ้นชมรสนิยมมหาอำนาจ ทำให้การศึกษาไทยตกเป็นเมืองขึ้น ตกเป็นอาณานิคมทางการศึกษา ตกเป็นอาณานิคมทางวัฒนธรรม และตกเป็นอาณานิคมวิถีชีวิต รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้เลียนแบบ รังเกียดตัวเองแต่กลับชื่นชมความเป็นอื่น

การจัดการศึกษาไทยสร้างคนให้เป็นขอทาน เมื่อการศึกษาถูกตัดรากเหง้าของการเรียนรู้ ก็ต้องรอคอยความรู้ รอคอยทุกอย่างให้คนอื่นมาช่วยเหลือ คอยหนึ่งสื่อแจก คอยนมแจก คอยดินสอแจก คอยคอมพิวเตอร์แจก คอยเสื้อผาแจก คอยอาหารกลางวันแจก คอยความรู้ทางไกลแจก ฯลฯ ครูไม่สามารถช่วยตัวเองได้ นักเรียนก็ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ครูอ่านหนังสือไม่ออก นักเรียนก็อ่านหนังสือไม่ออก ต้องคอยเครื่องมือนี่จะช่วยให้เรียนออก ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาอย่างยถากรรม สร้างให้เด็กไทยเป็นขอทานคอยของแจก เมื่อไม่มีใครแจกก็จะร้องเรียกสิทธิ โดยไม่คิดที่จะช่วยตัวเอง สร้างให้เด็กไทยงอมือและงอเท้า

การจัดการศึกษาเพื่อให้คนออกไปหางานทำ เด็กจึงตกงาน แต่การศึกษาไม่ได้สร้างคนที่มีฝีมือเพื่อให้คนช่วยตัวเองได้ สร้างคนออกไปหางาน ซึ่งจะต้องมีฝีมือ มีความคิดสร้างสรรค์ ขยันเรียนรู้อาใจใสและตั้งใจทำงาน

การศึกษาไทยสอนให้คน "ชั่วจนโง่" การศึกษาของเด็กที่โรงเรียน พบว่าเด็กเรียนแล้วเป็นคนด้อยลง เห็นแก่ตัวมากขึ้น ชั่วมากขึ้น ทั้งๆ ที่เด็กทุกคนเกิดมาเป็นเด็กที่บริสุทธิ์สดใส เมื่อไปโรงเรียนแล้วเด็กติดเชื้อมากจากโรงเรียน ทั้งๆ ที่พ่อแม่จะต้องใช้เงินซื้อการศึกษาให้กับลูก เมื่อส่งลูกให้ได้รับการศึกษาแล้ว พ่อแม่มีฐานะยากจนลงไปโรงเรียนมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เด็กมีแต่ค่าใช้จ่าย เด็กไม่สามารถสร้างงานเพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัวได้ ครอบครัวกลับยากจนลง และเด็กไม่สามารถเรียนรู้อะไรที่จะช่วยให้ชีวิตดีขึ้น กลับเอาตัวไม่รอด ช่วยชีวิตตัวเองไม่ได้ มีแต่จะโง่มากขึ้น

ในขณะที่ผู้บริหารการศึกษากลับมีฐานะดีขึ้น มีตำแหน่งสูงขึ้น มีเงินเดือนมากขึ้น มีความสะดวกสบายขึ้น มีอำนาจมากขึ้น ได้สิ่งตอบแทน ได้เรียนต่อสูงขึ้น อยู่ห่างไกลจากชาวบ้านมากขึ้น ส่วนการศึกษาของเด็กสวนใหญ่กลับแยลง ครูที่สอนเด็กก็มีความรู้น้อย รายได้น้อย ไม่มีแม่แต่ตำแหน่ง ไม่มีหลักประกัน

นโยบายการศึกษาไทย โง่อย่างมีหลักการ ทำให้การศึกษาล้มเหลวอย่างเป็นระบบ กระบวนการจัดการศึกษาของไทยเป็นเรื่องของคำสั่งและอำนาจจากข้างบนลงข้างล่าง ในขณะที่ธรรมชาติของการศึกษาเป็นเรื่องของความเจริญงอกงาม เกิดจากข้างล่างขึ้นไปข้างบน ค่อยๆ โตขึ้นๆ เมื่อกระบวนการสวนทางกับธรรมชาติก็ทำให้การศึกษาล้มเหลวชนชั้นสูงขึ้นไปไม่ถึงยอด ต่ำลงก็ไม่ได้ถึงดิน ชนชั้นหนาเย็นอยู่ตรงกลาง ผู้มีอำนาจก็มีผู้น้อยคนเดียว ที่เหลือเป็นหน้าที่ของเสมียนที่จะต้องทำตามคำสั่ง

หากผู้นำการศึกษาเป็นผู้รู้ "ผู้รู้เป็นผู้ชี้" รับรองได้ว่าการศึกษาไทยต้องเจริญ แต่ผู้นำการศึกษาไทยสวนใหญ่แล้วไม่รู้ คือ "ไม่รู้ไม่ชี้" และ "ไม่รู้แล้วชี้" ซึ่งเป็นอันตรรายต่อการศึกษาชาติอย่างรุนแรง เพราะโง่อย่างเรื่อจริง จึงไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาให้การศึกษาชาติก้าวไปข้างหน้าได้

เด็กที่มีพ่อแม่แข็งแรงก็จะก้าวไปได้ตามกำลังของพ่อแม่ โดยไม่ต้องง้อหน่วยงานการศึกษาของรัฐ ส่วนเด็กที่เป็นชนชั้นกลาง ก็ต้องอาศัยการศึกษาของรัฐ ซึ่งก็จะได้รับการศึกษาที่พัฒนาไปอย่างยถากรรม เพราะต้องขึ้นกับนโยบายรัฐ การศึกษาไร้ความแน่นอน เชื่อถือไม่ได้ คาดเดาไม่ได้ การศึกษาไทยจะเป็นอย่างไร จะไปทางไหน เรียนจบแล้วจะออกไปทำอะไรไม่รู้ บอกได้แต่เพียงว่าเด็กได้ไปโรงเรียนแล้ว เรียนรู้อะไรบ้างก็ไม่รู้ จบออกไปทำมาหากินอะไรก็ไม่รู้

หากผู้นำการศึกษาไทยใจกว้างพอ ยอมปล่อยให้แต่ละชุมชนจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความจำเป็นและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยรัฐให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ

แน่นอนว่าการศึกษาคงเติบโตในอัตราที่แตกต่างกันและไม่เหมือนกัน
ในที่สุดการศึกษาทุกท้องถิ่นก็จะเจริญตามความต้องการของชุมชน
ผู้บริหารการศึกษามีหน้าที่เพียงให้การสนับสนุนให้เจริญเท่านั้น

หากขาดเงินในการปฏิรูป เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ขอเสนอให้ยุบกระทรวงศึกษาธิการให้เล็กลง จาก 6,000
คน ให้เหลือ 600 คน เอาไว้เฉพาะฝ่ายนโยบายและเสมียน ที่เหลือส่งให้ไปสอนหนังสือเด็กให้หมด
ต่อมาก็ยุบสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ยุบให้สภามหาวิทยาลัยต่างๆ ทำงานแทน
ยุบสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ปล่อยให้โรงเรียนและชุมชนจัดการเรื่องคุณภาพการศึกษา
ยุบสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
โดยมอบให้ทุกโรงเรียนและชุมชนทำหน้าที่ประกันและประเมินแทน

และสุดท้ายขอให้ยุบสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสีย เพราะไม่มีงานทำมานานแล้ว หากทำได้เช่นนี้
กระทรวงศึกษาธิการจะมีงบประมาณเหลือให้กับโรงเรียนอีกจำนวนมาก

ขอบคุณที่มาจาก [มติชน](#) ฉบับวันที่ 20 มี.ค. 2558 (กรอบบ่าย)